

INVESTIG'ACTION

La informació no es un lujo, es un derecho

Dolors Bramon : "Estem molt mal educats en qüestions d'islam"

27 Aug 2017

ALEX ANFRUNS

Després dels atemptats de Barcelona i Cambrils, una part important de la societat catalana ha rebutjat l'estigmatització de l'islam. Però la vaga d'atacs a Europa sembla impossible d'aturar. Després de l'11S, la guerra d'Iraq i les desestabilitzacions a Líbia i Síria no hi han ajudat gens. En aquest context, alguns observadors han cridat l'atenció sobre el fenomen de l'"eurogihadisme", o el fet de que molts terroristes hagin nascut i estat educats a les societats europees. A França, les iniciatives en matèria de

"desradicalització" posades en marxa des de 2015 han estat un fracàs rotund, malgrat el seu important cost financer. Potser existeixen altres mètodes sense explorar? Quin paper juga l'educació i la seva manera d'abordar l'islam a les societats modernes pluriculturals?

La professora Dolors Bramon és arabista, a més d'historiadora de l'època medieval. Ha escrit nombroses obres de divulgació, com "[L'islam avui. Alguns aspectes controvertits](#)" i ha alertat sobre el mal ús d'alguns conceptes associats al món àrab i a l'islam. L'hem entrevistada per aclarir alguns dubtes i respondre de manera urgent als clixés i desinformacions més freqüents.

Alex Anfruns: Als qui presenten l'islam com una religió violenta, al seu llibre vostè els hi respon dient que existeix un "islam plural". Pot desenvolupar aquesta idea?

Dolors Bramon : Hi han tants islams com persones practicant l'islam. Fins i tot hi han persones que diuen que practiquen l'islam, però a mi no m'ho sembla. Per això dic "islam plural". A més a més, això ve avalat perquè al llibre d'Alcorà – que els musulmans consideren la paraula de Déu dictada – un dels verbs que més apareix és "raona", "pensa". El llibre sagrat convida que el lector l'analitzi, l'interpreti, i per tant cada cervell el llegirà i interpretarà segons les llums que tingui...

Així com el catolicisme era i ha sigut fins fa poc partidari d'un seguiment total de la doctrina del Vaticà, l'islam en realitat és plural perquè cada fidel el pot interpretar a la seva manera. Això no vol dir que jo estigui dient que tots els que es diuen musulmans actuïn com a tals. Hi ha gent que es diu musulmana i jo no li posaria aquesta etiqueta. Per exemple, aquests terroristes -com molts d'altres-, jo estic convençuda de que no estan seguint la doctrina del islam.

Al seu llibre "[L'islam avui](#)" també denuncia que "la història està plena d'exemples que corroboren un ús erroni i confusionista de la idea del gihad". En què consisteix llavors el gihad?

El gihad és una paraula que apareix trenta-cinc vegades a l'Alcorà. Per tant, si Déu l'utilitza és bo saber què en fa d'aquesta utilització, perquè Déu ha de saber infinitament més bé que ningú el significat d'una paraula. El gihad ha estat sempre un esforç que ha de fer tot musulmà per ser cada dia millor persona, i una col·lectivitat per ser cada dia millor col·lectivitat.

Es veritat que a l'Alcorà, gihad apareix deu vegades en el sentit de lluita. Però una vegada que es llegeix tot l'Alcorà, veus que una lluita, una guerra, ha de reunir unes condicions. Per exemple, un musulmà no pot lluitar contra un altre musulmà...cosa que s'ha fet des del primer dia. També els cristians no han de matar, i maten que dona gust. Es a dir que una cosa és la teoria i l'altra la pràctica.

Pot donar un exemple històric de bon ús de la paraula gihad?

Un exemple històric podria ser el que es va fer a l'Afganistan per treure la invasió soviètica. Llavors, durant la lluita antisoviètica és quan torna a imposar-se aquesta paraula, que s'havia oblidat a l'Edat Mitjana. Va tornar a posar-se en la palestra la paraula "mugahidin", que vol dir "els que lluiten fent gihad". Allà hi havia una raó: havien estat envaïts i es defensaven.

Un altre exemple que no vol dir guerra sinó esforç, jo el veig gairebé a cada curs amb alumnes de l'universitat que em diuen "la meua àvia m'ha dit 'que tinguis un bon gihad'" – quan va començar el curs. Es a dir, que aquest esforç que fas per aprovar i tenir una carrera universitària et sigui profitós. I això es diu públicament: personalment jo ho vaig presenciar a una tesi doctoral a Barcelona.

Al meu llibre també menciono el cas d'un noi estatunidenc, que en un discurs de fi d'estudis a l'institut va dir públicament que donava "gràcies a Déu per haver-lo ajudat a complir aquell gihad intel·lectual". Són exemples molt bonics. I això la gent ho oblidia. Els musulmans no ho oblidien: moltes àvies i moltes mares ho diuen als seus fills. Però el públic en general això no ho coneix.

Al llibre també menciona un cas bastant recent, amb el concepte de "gihad de la construcció". Ens pot explicar en què consisteix ?

Es clar, és l'esforç. El "gihad de la construcció" el va proclamar l'imam Khomeiny – que no gaudia ni gaudeix de la meua simpatia -, qui en arribar al poder a l'Iran -encara que després seria un dèspota- va veure que la dinastia anterior del Xa, la Pahlevi, havia deixat abandonat el món rural. Llavors va dir "hem d'entrar a un gihad de la construcció". Es a dir, ens hem d'esforçar per construir el país.

Hi han altres exemples similars de països a on es va promoure aquest "gihad" entès com a "esforç"?

I tant. El president Bourghiba va proclamar el "gihad" quan va aconseguir la independència de Tunis en el procés de descolonització. Va dir: "ara hem de fer un esforç per superar tot el mal que ens ha fet la metròpoli francesa mentre ens tenia com a colònia". Són exemples clars i bons.

Tanmateix hi han persones que expliquen les causes de la violència "gihadista" o "islamista" per raons culturals. D'altres intenten explicar el terrorisme per una manca d'integració. Què en pensa d'això?

Que és un conjunt de coses. Jo no crec que hi hagi una única causa. Hi ha desarrelament. Hi ha frustració. Hi ha desesperació per no tenir feina, per exemple. O per veure's o sentir-se marginat pel carrer. No es pot negar que hi hagi islamofòbia. Llavors és un cúmul, una suma de factors que poden arribar a desesperar una persona. Si aquest noi troba un manipulador – ja que hi han persones que es dediquen a manipular-, doncs caurà en el parany.

Jo fa molts anys que ho dic, i avui ho he llegit per primera vegada a un diari. Deia – i jo n'estic convençuda des de fa temps-, que aquests manipuladors actuen com les sectes del món occidental. La secta Moon, el hare krisna, fins i tot afegiria a l'Opus Dei... tenen una manera d'actuar exactament paral·lela a la que tenen els captadors per la causa gihadista. Es el mateix sistema, ja sigui de transmissió oral i personal, ja sigui via les xarxes socials.

Es notable observar que molts terroristes són sovint joves i europeus. Què pot conduir a aquests joves a cometre atemptats?

Hi ha joves europeus – i no europeus- que no troben el seu lloc a la societat. Això passa especialment amb els fills de migrants que no es senten representats per la cultura dels pares -per exemple marroquina o paquistanesa, la cultura familiar de la que formen part -, però tampoc s'arrelen a la cultura que troben aquí. Malgrat que han anat a l'escola, que parlen català i han seguit els cursos. Llavors es produeix un desarrelament, que molts superen, i que alguns no superen.

Aquestes persones joves que no superen aquest desarrelament, a més a més evidentment tenen dificultats per part de la societat catalana receptora: si tens un cognom àrab difícilment trobaràs més feina o podràs llogar un pis... Llavors, si troben algú que els manipula i els fa veure que aquest pretés "estat islàmic" els convertirà en persones importantíssimes, en protagonistes de la Història – per què els hi predica que "canviaran el món", que "tot serà just", etc.,etc.-, doncs molts nois hi cauen.

Els joves són més vulnerables...

Clar, com més joves són, menys formació humanística tenen. I alguns d'aquests joves de Ripoll sembla que d'islam en saben molt poc. Es a dir que un manipulador els hi pot fer creure que l'Alcorà diu el que en realitat no diu. Es així com molts han marxat a Orient: els hi ofereixen un protagonisme, una aventura, poden portar un jeep, els hi donen un kalachnikov, un sou... Perquè tots cobren, això és important saber-ho.

Ha parlat de les causes del desarrelament. Per a que els joves no caiguin al parany d'aquesta ideologia mortífera, què creu que pot ajudar-los?

El que està demostrat, sense que calgui ser un expert per afirmar-ho, és que el sistema d'educació no funciona prou bé, almenys a Catalunya, i a Espanya també. Perquè hi han hagut cartes de mestres i educadores que han tingut a aquests nois a Ripoll, expressant la seva desesperació. En realitat, mostrant el fracàs que creuen haver tingut.

Això vol dir, crec jo, que el sistema no funciona prou bé, i és evident que falten recursos. Aquest país compra armes i després els compradors es manifesten contra les accions violentes. Estem a un país ple de contradiccions, com la majoria dels països al món.

Vostè ha denunciat la tesi del "xoc de civilitzacions", i el redefineix como a "xoc d'incivilitzats"...

Aquest xoc d'incivilitzats és bastant obvi. Una persona educada, per exemple al cristianisme, o bé agnòstica, ha de tenir prou elements per jutjar el que és l'islam. Altra cosa és jutjar el que fan alguns musulmans. Hem de saber distingir què fan uns i què fan altres.

Per exemple, a Espanya hi ha un bisbe que es diu Rouco Varela, a Madrid, i que ha estat president de la Conferència Episcopal, que és un bisbe catòlic. Però en coneixem un altre també, que es diu Pere Casaldàliga, que també és bisbe catòlic, però jo els hi veig una conducta molt diferent. I això és el que passa amb l'islam i amb la gent. Hi ha gent molt diversa que actua de diversa manera.

Un dels defectes més grans d'Occident és creure que l'islam és un tot monolític. I és que l'islam té mil islams: n'hi ha de bons, n'hi ha de dolents, no tan bons, etc. Com passa amb els occidentals, fins i tot amb els catòlics: entre el pare Casaldàliga i el bisbe Rouco n'hi ha un abisme. Potser m'equivoqui, però entre un capellà de poble normal i un senyor dirigent de l'Opus Dei, només hi veig diferències !

Recentment a Europa s'ha multiplicat el discurs xenòfob que vehicula la idea d'una suposada "amença d'islamització", és a dir que "els nostres valors" estarien amenaçats...

Perdona que rigui... Serà que tenim uns valors tant fantàstics! Quan va arribar el senyor Obama a la presidència de Estats Units, tothom estava parlant de com la democràcia d'Estats Units era modèlica...I amb una sola paraula te la carregaves, dient : "Guantànamo".

Ara ja és més difícil acceptar la democràcia d'Estats Units, amb l'imbècil que tenen governant. Però l'han votat! L'han votat, no ho oblidem. Aquí a Espanya tenim el senyor Rajoy, que també l'han votat. Es a dir que els "nostres valors" a vegades estan molt diluïts, perquè no tothom els segueix.

Vostè diu que va ser des d'Occident on es va exercir una oposició contra els modernitzadors del món àrab, impedit-los d'accedir a etapes democràtiques... Pot explicar-nos una mica més?

Doncs van haver-hi dirigents com Nasser i Bourghiba, que van tenir unes idees progressistes, eren gent educada a Europa...Però això no sembla que agradés a les potències occidentals. Ja ens va bé que a Orient hi hagin dictadors – com ara els militars a Egipte- i així nosaltres, potències occidentals, podem presentar-nos com a alliberadors.

Altre exemple. El fracàs total a Iraq va començar amb la propaganda de que anirien a salvar Iraq i exportar la democràcia allà. Però han portat el caos. I el pitjor de tot el que van portar aquell "trio de les Açores" (Bush, Blair i Aznar), és l'enfrontament entre xiïtes i sunnites, que no existia abans.

Això és una de les pitjors herències que s'ha deixat a Iraq, i per tant a tot Orient. Els senyors que manen a Aràbia Saudi estan massacrant als yemenites, que en bona part son xiïtes. Per tant aquí hi han unes lluites amb actors internacionals que fan el que poden: tant Iran, Israel, Aràbia Saudi – que fa el que pot i més-, Qatar – no cal dir-ho...Es a dir, que els pobres habitants de llocs orientals estan en mans d'uns interessos gairebé inconfessables i que no coneixem.

Vostè cita l'obra de pensadors musulmans progressistes poc coneguts. S'ha fet prou o es fa prou actualment per conèixer el seu treball a Catalunya i Espanya?

S'ha fet molt poc. Jo conec força el món de l'islam àrab. Les universitats de països àrabs coneixen els filòsofs i els pensadors occidentals. Són objecte d'estudi a les assignatures, és a dir que tothom els coneix. Aquí, a les universitats espanyoles s'ha parlat i es parla d'Ibn Khaldun com a historiador i com el primer sociòleg. I potser també Averrois... Però més enllà, el desconeixement és total.

A més és un desinterès: no hi ha interès per conèixer la obra d'aquesta gent, que està traduïda a l'anglès, al francès i al castellà – així que no hi ha excusa. Es desconeix i es vol desconeixer la tasca cultural de l'islam en època medieval, que va ser revolucionària. Però això ara no queda gens bé dir-ho, és clar. Els occidentals, som els "reis del mambo"...

Curiosament la figura de la dona sovint ha estat utilitzada per a atacar l'islam. Però vostè afirma que a la Edat Mitjana l'islam va permetre notables avenços als drets de la dona. Quins exemples destacaria?

Bé, no notables, jo en dic pasos de gegant. Es a dir, més que notables. Per exemple, la dona era objecte d'herència, se l'heretava com s'hereta una cabra o una gallina, i en canvi amb l'islam passa a ser hereva.

La dona té dret a la vida. Abans de l'islam moltes nenes eren matades en néixer, perquè creien que ja hi havien nascut prou aquell any. La dona té en el matrimoni uns drets que no té la dona catòlica. La dona protestant sí que té el dret al divorci, i també la musulmana, mentre que la dona catòlica no. Insisteixo, perquè a vegades algú que m'ha sentit dir això diu que la cristiana pot... Però no, la catòlica no es pot divorciar.

La catòlica tampoc pot utilitzar mètodes anticonceptius, mentre que la musulmana tots. Per exemple, les dones catòliques no poden utilitzar la píndola de l'endemà – altra cosa és el que veiem que a la societat es faci, ja que estic parlant d'estricta catolicisme en termes religiosos –.

Doncs bé, la dona musulmana pot utilitzar la píndola de l'endemà... fins quatorze dies després. Així que el termini que té és molt més gran. Per què? Doncs perquè uns ginecòlegs musulmans que es van reunir fa uns anys van decidir que al fetus no li arriba l'ànima fins al cap de quinze dies. Per tant, el que es treuria amb la píndola seria un tros de carn, però no un futur ésser humà.

Hi han aquests avantatges però també n'hi han d'altres. Ara bé, que jo hi trobi avantatges i que un lector de l'Alcorà les trobi, no vol dir que tota la gent estigui disposada a creure el que estic dient. Perquè els estereotips i els tòpics funcionen. Si saps castellà, coneixeràs potser un refrany que diu "la mujer, con la pata quebrada y en casa".

O sigui que això és més vell que anar a peu. Que la dona ha de estar-se callada, que no aixequi la veu a les assemblees, etc. ja ho va dir Sant Pau a una epístola als Corintis i als Efezés. Ara, alguns catòlics més cultes que jo diuen que aquestes epístoles no són de Sant Pau sinó apòcrifes...

Vostè s'ha especialitzat en l'Edat Mitjana, sobre la qual també s'ha vehiculat la mateixa idea: que la islamització va ser imposada des de fora, com a resultat d'una invasió... Però vostè defensa, al contrari, que va ser un fet de civilització i que la població va acceptar l'islam. Llavors, com va ser l'arribada de l'islam a l'Espanya visigoda?

De fet, a aquells moments posteriors a la invasió, es va obrir la porta a una religió amb uns valors que en aquells moments eren superiors als valors de l'Hispania visigoda. L'Hispania visigoda era un desastre: fills que marxaven de casa, esclaus que s'escapaven, dones embarassades pel senyor bisbe... I aleshores ve una civilització que en aquell moment era clarament superior com a civilització.

I com a religió, és molt més fàcil acceptar l'existència d'un Déu únic sense dogmes, que no acceptar la creença cristiana d'un Déu únic però que son tres persones. D'una mare de Déu que fins l'any no sé quants tenia pecat original i un dia, un concili la declara "inmaculada". Un altre dogma, el de la Eucaristia és que el fill de Déu es transforma en pa i quan menges aquell pa estàs menjant la seva carn... Tot això, és més difícil d'acceptar que no pas un sol Déu creador, tots iguals, etc., etc. És més fàcil entendre l'islam. I no estic dient que sigui una religió fàcil.

A més a més, no és cert allò que ens van ensenyar a tots des del franquisme, que l'Espanya romanitzada es va cristianitzar. No es va cristianitzar tota la població hispànica: cristianisme n'hi havia a les grans urbs i al llarg de les vies de comunicació. Per tant, a Hispania hi havia qui adorava el sol, la lluna o les estrelles. Llavors arriba una gent que diu "hi ha un sol Déu creador", i això és molt més racional que creure en un politeisme. Per al cervell humà és més fàcil acceptar un sol Déu. No vol dir que tothom ho hagi d'admetre, però és més racional.

I com afecta això al discurs posterior sobre la "Reconquesta"?

Els historiadors d'ara ja no parlem de "Reconquesta". Perquè si no parlem de "Conquesta" ja no podem parlar de "Reconquesta". Molts professors d'institut han canviat els llibres de text, i a classe expliquen això. Ara bé, encara n'hi han repatanis que expliquen "Una grande y libre", oh i tant!

Jo tinc més de setanta anys, i quan estudiava em van fer estudiar com assignatura un llibre de Falange, i ens havíem d'aprendre les coses de memòria perquè no podíem – al menys jo no podia – entendre-les. La frase era "el espanyol es portador de valores eternos". Altra era "España es una unidad de destino en lo universal".

Jo això, encara m'ho sé de memòria, i fa seixanta anys que m'ho vaig aprendre! El franquisme va fer molt mal, però també els espanyols i els catalans ens el deixem fer! Però vaja, ara han canviat les coses, diria jo. Ja no apareix als llibres "mahometanos", això ho hem anat treient.

Per tant hi ha hagut una evolució gràcies al treball dels historiadors?

Sí, i també gràcies als professors. Hi ha una sèrie d'historiadors, podríem dir que deixebles de Pierre Vilar. Vilar no tractava l'època medieval, però sí que va sentar les bases d'anàlisi que ens han servit als medievalistes. Llavors hem fet una feina, tot i que ha estat lenta – perquè d'historiadors de l'antic règim encara n'hi deuen quedar, i són els que tenen diners, editorials... Es una feina molt lenta i difícil.

Jo sempre dic que he de predicar una idea cent vegades perquè hi hagi deu que diguin "ah sí!" i l'acceptin. No perquè siguem tontos, sinó perquè estem molt mal educats en qüestions d'islam. Molt mal educats. Per tant la feina d'un educador és primer "des-maleducar" i després tornar començar a educar. I això és lent. A més, no hi ha voluntat política d'arreglar això, ni a la Plaça Sant Jaume ni a la Moncloa.

El seu treball acadèmic s'ha situat en la continuïtat del del professor Josep Maria Millàs. Què ens podria explicar sobre la seva feina?

Es un honor per a mi que s'em conegui com a continuadora seva, perquè Millàs va ser un investigador de primera i, a més a més pioner. Ell va tenir la idea d'analitzar i traduir tots els fragments escrits en àrab que feien referència a terres que avui son catalanes. Ell, en aquell moment als anys trenta, va trobar 132 fragments. Jo després ho vaig continuar per encàrrec de l'Institut d'Estudis Catalans, i en trobo 490 i escaig.

Clar, el coneixement de totes aquelles traduccions ha canviat sovint el que creïem que havia succeït a Catalunya. Bé, a l'anterior Catalunya, quan no es deia Catalunya i també quan es deia. Històricament, les cròniques àrabs ens han permès fer un gran pas per conèixer què va passar.

A més de ser historiadora, vostè és arabista.

Sí, m'he dedicat a l'estudi dels arabismes, és a dir quines paraules – sobretot al català, però també a les altres llengües hispàniques –, provenen del àrab. I això, tampoc té sorpreses: paraules que semblen molt catalanes, resulta que venen de l'àrab.

Una per exemple és la paraula "enjaneta", que és el nom que es dona al nen i a la nena que puguen a dalt del tot dels castells humans. Imagina't una cosa tan catalana com els castells ! Doncs resulta que la nomenclatura és berber, en aquest cas.

També m'he dedicat a l'islam com a teologia. Es a dir, què es creu, què no, comparar la creença jueva amb la cristiana i la musulmana. Això a mi em diverteix i m'interessa bastant...

També vaig estudiar geografia. Tinc una primera tesi que és l'anàlisi d'una obra llarga d'un geògraf segurament nascut a Almeria, i que descriu el món conegut, amb moltes troballes interessants.

Al seu llibre "De quan érem (o no) musulmans", ha estudiat els textos d'historiadors medievals àrabs que relaten la presència de la civilització islàmica als territoris de la actual Catalunya. Habitualment es diu que aquella presència va ser més curta que a la resta de la Península Ibèrica. Com explica el seu impacte a la societat d'aquella època? Persisteixen encara les seves empremtes culturals?

Sí, persisteixen i són observables. La gent no hi cau, però la ciutat de Saragossa va ser trenta anys menys musulmana que no pas Tortosa o Lleida. I tothom creu que aquí, al riu Ebre, s'hi van posar uns caïmans o uns cocodrils que "moro que pugés, moro que es menjaven".

Doncs no, o els cocodrils eren mansos o els musulmans molt llestos, però el fet és que van passar l'Ebre i van passar els Pirineus. Que és el que tampoc massa gent està disposada a acceptar...

I el que és més greu ! Gadafi comença a publicar mapes a on es recuperava Al Andalus, que diuen. Però, s'aturen tots als Pirineus! Ignoren que a Nîmes, Carcassona, Tolosa van ser força anys islàmiques. Al menys dues generacions. A vegades hi ha una ignorància en els fets històrics.

Ha indicat que recentment s'ha confirmat la tesi de Millàs, segons la qual Catalunya hauria estat la veritable porta d'entrada de la ciència àrab a Europa. Quines implicacions té aquesta descoberta i què pot explicar-nos sobre les conclusions del treball de Millàs i els seus continuadors?

Millàs va escriure això al seu "Assaig sobre les idees físiques", fa molts anys. Als anys trenta ell llença aquesta teoria, però hi ha un estat central a Espanya que el que fa és parlar bé i valoritzar la tasca del rei Alfons Xè El Savi. Aleshores la *Escuela de Traductores de Toledo* era el "no va más", i aquest país ha estat sempre centralista, i per tant Toledo el sùmmum.

Mentre que ara, hi han hagut a l'Universitat de Barcelona uns historiadors en "història de la ciència", que diem, que han anat fent estudis, i els han publicat, tot i que relativament poc. Un exemple és "La història dels països catalans", dirigit per Juan Vernet i Ramon Parés, dos autors i catedràtics ja desapareguts.

Tots aquests estudis han posat de relleu el paper dels jueus i musulmans a la Vall de l'Ebre i al Monestir de Ripoll, com a transmissors veritables de les idees gregues, babilòniques, passades, que venien de Còrdoba i traslladades a Europa. Això és una troballa important, però interessa només a quatre historiadors de la ciència. Als polítics no els hi interessa gens.

No deixa de ser curiós que els darrers atemptats a Barcelona i Cambrils, s'atribueixi l'autoria intel·lectual a un imam de Ripoll, mentre que històricament és a Ripoll a on l'islam va desenvolupar aquesta tasca humanística important ...

No estic segura del paper d'aquest imam. Però era a Ripoll només circumstancialment. Em sembla que ni havia nascut a Ripoll ni feia molts anys que hi vivia. Dubto que no hi hagi altra persona més amunt que moguéssim més els fils. Aquells nois, quan es mor l'imam a l'explosió d'Alcanar, segueixen tenint iniciativa. I són molt joves per tenir iniciativa d'aquest tipus. Potser algun dia es sabran més coses, però em temo que al fons de la qüestió no hi arribarem mai, perquè no interessa.

Entrevista realitzada el 25 agost 2017

Dolors Bramon és autora, entre altres, dels llibres "[L'islam avui. Alguns aspectes controvertits](#)" (2016) i "[Ser dona i musulmana](#)" (2009).

Font : [Investig'Action](#)